

Biblična šola EG V

Drugo »zoom« srečanje (25. 11. 2020)

Duhovni kontekst Pismo Galačanom so tri temeljne resničnosti evangeljske vere: občestvenost, evharističnost in sinovstvo. Življenje tem temam daje Sveti Duh, v katerem beremo, molimo, se povezujemo. On je izvor in graditelj občestva. Njegovo delo je, da v nas nastaja evharistično občestvo! Ta zavest je še posebej pomembna v času izoliranosti in samote in nam je v posebno spodbudo.

Uvod – brati Sveto pismo v cerkvenem občestvu

Evharističnost pomeni, da se nam Gospod daje v Besedi in kruhu, da ga lahko v življenju uresničujemo z darovanjem. Da smo Božji otroci, kar je naša identiteta; posinovljenje v Jezusu Kristusu – to je središčno sporočilo Pisma Galačanom. Posebno (4,4-5): »Ko pa je nastopila polnost časa, je Bog poslal svojega Sina, rojenega iz žene, rojenega pod postavo, da bi odkupil tiste, ki so bili pod postavo, da bi mi prejeli posinovljenje.« To je temeljni okvir. O tem je danes v avdienci govoril tudi papež Frančišek, kar je za nas edinstvena potrditev, da gremo v pravo smer. Cerkev se bo prenavljala samo tako, če se bodo člani dejansko odpirali Svetemu Duhu in dajali prednost njegovim navdihom, ne pa lastnim idejam. Cerkev je delo sv. Duha, pravi, ni tržnica, stranka ali podjetje. Za izhodišče je izbral odlomek iz **Apd 23,24-31**, ki poročajo o bistvenih značilnostih krščanskega življenja: *poslušanje učenja apostolov, varovanje vzajemnega občestva, lomljenje kruha in molitev*. Spominjajo nas, da ima obstoj Cerkve smisel samo, če ostane trdno združena s Kristusom. V molitvi se kristjan potopi v skrivnost Boga, ki ljubi vsakega človeka in želi, da se evangelij oznanja vsem, je zatrdil papež in poudaril, da so te štiri koordinate bistvene za razločevanje, kaj je cerkveno in kaj ni. Obstoj Cerkve je smisel samo, če ostane trdno združena s Kristusom, torej v skupnosti, njegovi besedi, evharistiji in molitvi. To je način, kako se združimo s Kristusom. Oznanjevanje in kateheza pričujeta o besedah in dejanjih Učitelja; stalno iskanje bratskega občestva varuje pred egoizmi in partikularizmi; lomljenje kruha uresničuje zakrament Jezusove navzočnosti med nami: On ne bo nikoli odsoten. On je ravno evharistija. On živi in hodi z nami. In na koncu še molitev, ki je prostor pogovora z Očetom, po Kristusu v Svetem Duhu. ([Francišek, 25. nov. 2020](#)) .

Pismo Galačanom – uvod

Pismo Galačanom je **pismo milosti**, ker izhaja iz milostnega Pavlovega izkustva srečanja z Gospodom. Preko »zadetosti« z Božjo besedo se je njegovo življenje spremenilo in vse je vrednotil drugače kot prej. To osebno izkustvo je navzoče v celotnem pismu (morda bi kdo pogrešal več sistematičnosti in urejenosti, kar lahko moti pri površinskem branju – zato je pismo treba brati večkrat).

To je pismo o **resnici evangelija**; skoncentrirano pisanje o temeljih evangelija (kasneje več o tem). Za Pavla je resnica evangelija v tem, da se mu je Bog razodel kot Oče po Jezusu Kristusu.

Tretja velika tema pisma je **svoboda**. Če spoznamo, kdo je Bog in kdo sem jaz, postanemo svobodni otroci usmiljenega Očeta; ne tako kot prvi in drugi sin iz prilike, ki nista bila svobodna, ker nista prepoznala očeta in sta ga imela za gospodarja. Bog nas želi pripeljati v sinovsko-očetovski odnos – v svobodne in ljubeče odnose!

Gal 1,3-5 – uvodni pozdrav

Vstopili smo v prvo poglavje Pisma Galačanom, kjer Pavel pove, kaj mu pomeni **evangelij** in opisuje svoje **osebno srečanje s Kristusom** in odkritje Božjega načrta zanj in za vse človeštvo v Jezusu Kristusu. To doživetje je spremenilo njegovo življenje.

V. 3: *milost vam in mir od Boga, našega Očeta, in Gospoda Jezusa Kristusa.*

Besedna zveza *milost in mir* (gr. *charis kai eirēnē*) se v cerkvenem okolju zelo pogosto uporabljata. Pavel s tem voščilom pozdravlja in blagoslavlja svoje bralce v vseh pismih. Pri tem izhaja iz osnovne judovske tradicije, da je vse (stvarstvo in človek) nastalo iz blagoslova. Zato je tudi prvo človekovo poslanstvo blagoslavljanje – podeljevanje vsemu Božjo podobo. Pozdrav ne smemo prehitro preskočiti kot neko obvezno uvodno frazo, ampak se vedno znova ustavljati pri njegovi vsebini. Besedi *milost* (gr. *charis*) in *mir* (gr. *eirēnē*; hebr. *šalom*) vključujeta celoto Pavlovega oznanila. Ti dve besedi zaobjemata obe tradiciji, iz katerih Pavel govori oz. nagovarja naslovljence iz obeh tradicij. Milost povzema evangeljsko sporočilo - zastonjskost, dobrost, ljubezen, naklonjenost, lepota, *veselje* (gr. *chará - veselje*), ki nam ga je Oče razodel v Jezusu Kristusu; v njem se je razodela »milost na milost« (Jn 1,16). Mir – *šalom* – pa predstavlja najvišji mesijanski dar, za Izraelce prvi sad zaveze z Bogom in je zato sestavni del vsake molitve pobožnega Juda, npr. Aronov blagoslov v 4 Mz 6, 24-26:

GOSPOD naj te blagoslovi in te varuje.

GOSPOD naj da sijati svoje obličje nad tabo in naj ti bo milostljiv.

GOSPOD naj dvigne svoje obličje nadte in ti podeli mir.

Blagoslov podeljuje polnost miru, veselje, varnosti, življenja; to je voščilo zvestobe zavezi, ki daje trdnost domačega pribežališča, zagotavlja pokoj. Ta mir je višek vsega, kar si lahko kdo želi od Boga. V hebrejskem kontekstu mir izhaja iz Božje zaveze z ljudmi. S tem je Bog človeku odvzel skrbi (*moj si, zapisal sem te na svojo roko, te vzel v naročje*) to je sedež in izvor miru.

S tem binomom (*milost in mir*) Pavel tako nagovarja in združuje obe etnične skupnosti Grke (pogane) in Jude v eno novo Božje ljudstvo, Kristusovo občestvo. Zaveza, ki jo je Bog sklenil z Izraelom, se po Kristusu razširi na vse človeštvo! Tudi poganski

spreobrnjenci, ki so del krščanskih občestev v Galaciji, so torej del te zaveze in tega *mesijanskega veselja* (*chaire – veseli se!*). Milost lahko torej razumemo v pomenu: zastonjskost, dobrota, ljubezen, izrazi bližine, povezanosti in naklonjenosti; prošnja za milost: bodi tak z menoj, da bo tudi v meni veselje. Ta milost se uresničuje v miru/življenju. Šalom uresničuje oz. je utelešena milost Jezusa Kristusa. Prošnja, da ga tudi mi sprejmemo v življenje, da postane naša hrana in se mi spremenimo v mir.

... od Boga, našega Očeta in Gospoda Jezusa Kristusa. Oče je izvor milosti in izvor miru, temelj naše svobode, bratstva in sinovstva. Z imenom Gospod - *Kyrios* se prevaja heb. *Adonai*, s katerim so lahko v SZ tudi pogani klicali Božje ime, ker ga niso smeli imenovati Jahve. On je gospodar, izvor, uresničevalec, sodnik – skratka Gospod. Vedeli so, kaj pomeni ta beseda.

V. 4: *ki je daroval sam sebe* ... je glavni okvir; soteriološko/odrešenjskega sporočila pisma – skoncentrirana kériigma. Pri tem se spomnimo na Jn 13,1: na umivanje nog, ko se Jezus skloni pred vsakega apostola. Ker je ljubil svoje, jim je izkazal ljubezen *do konca* (osebna daritev). Odrešenje je sad ljubezni, ki gre do konca. To je temelj Pavlove izjave, da smo rešeni »samo po milosti in samo po veri, brez del postave« (Gal 2,16); Rim 5,6-11: »Kristus je umrl za nas, ko smo mi bili še grešniki«; Heb 2,15: »in odrešil tiste, ki jih je strah pred smrtjo vse življenje vklepal v sužnost.« Ef 2,4-5: »Toda Bog, ki je bogat v usmiljenju, nas je zaradi velike ljubezni, s katero nas je vzljubil, čeprav smo bili zaradi prestopkov mrtvi, skupaj s Kristusom oživil.« Pavel odgovarja: »Trudim se, da bi to osvojil, ker je tudi mene osvojil Kristus Jezus« (Flp 3,12).

...za naše grehe... to je druga resničnost, ki je zelo naša resničnost grešnosti. Kristus se nam daje kot grešnikom. Tisti, ki se ne zaveda svojih grehov, še ni odprl srce za Božje usmiljenje; samo spreobrnjeni grešnik lahko prav izpove svojo vero v Odrešenika! To je potrebno ponavljati, ker se vsi zavedamo svoje grešnosti (neverni/oddaljeni in verujoči), pa imamo oboji problem s priznanjem. Neverni/oddaljeni to ignorirajo, saj se nimajo za kaj obtoževati, verni pa lahko ob spoznanju grešnosti začno obupovati; »saj nismo nič boljši od drugih« (apatičnost, depresivnost) in hudič tu spodbija skušnjavo nevrednosti Božje naklonjenosti. Bog ne pričakuje, da najprej počistimo hlev in bo potem vstopil. Jezus pravi, da zdravnika ne potrebujejo zdravi in da ni prišel klicati pravičnih ampak grešnike. Zato je doživljal največji odpor pri formalno najbolj popolnih, ker niso hoteli priznati svoje nepopolnosti. Iz zavesti grešnosti se rodi zdrava ponižnost, ki je nasprotje od trdote. To je zdrava identiteta, ko se zavedam, kdo sem. Če se ne zavedam, da sem grešen, se ne morem zavedati daru, ki mi je bil dan – da se je Jezus daroval zame. Potem živim v oblačku, mehurčku, zunaj. Prvi, ki je priznal Jezusa, je bil stotnik (po judovsko največji grešnik, tujec), prvi, ki ga je Jezus označil za nebeščana, je bil spokorjeni grešnik - desni razbojnik. Soočati se moramo z realnostjo greha, ampak to nas ne sme spraviti v depresijo. Gre za spuščanje Boga v mojo resničnost; ne morem biti svobode, odrešen, srečen, če sem razcepljen; pred Bogom ne morem imeti dveh obrazov.

... *nas iztrgal iz sedanjega pokvarjenega sveta* ... Beseda iztrgal (gr. *eksairéō*) je nenavadna; gre za boj. Pavel bi lahko izbral tudi drugo besedo, npr. *nas je rešil*, vendar hoče poudariti rsnost boja na življenje in smrt; njegovo telo se je *raztrgalo*; v adventu molimo: »O da bi *predrl (raztrgal)* nebo in stopil dol!“ (Iz 63,19). Nebo se je raztrgalo pri Jezusovem krstu (Mr 1,10) in zaslišal se je glas: »ti si moj ljubljani Sin«; Očetovo srce se je raztrgalo ob smrti njegovega Sina, ko se je zagrinjalo v templju raztrgalo na dvoje (Mr 15,38); uničena je pregrada med Bogom in človekom. Bog raztrga svojo božjo podobo, da v boju trga človeka iz rok zla sveta.

.... *kakor je hotel naš Bog in Oče (thelēma tou theou)*. Oče je v prvih vrsticah omenjen trikrat (3 pomeni izčrpnost, zaključenost, sporočilo polne resnice, ko nič več ne manjka). Za Pavla je osnovna resnica evangelija sporočilo o Bogu kot očetu. To je dejanska *resnica evangelija*, ki jo želi Pavel zagovarjati v boju s svojimi (judovskimi) nasprotniki. Očetovstva si ni moč pridobiti oz. si ga zaslužiti z nobenimi dobrimi deli, ampak je enostavno dar, ki nam potem omogoča živeti življenje kot otroci – kot sinovi in hčere in ne kot služabniki ali najemniki.

Dotakne se pomembne biblične teme o *Božji volji*. Pavel se na božjo voljo sklicuje večkrat: Na začetku Pisma Galačanom pravi: po Božji volji sem poklican apostol (v. 1); prim. 1 Kor 1,1: »Pavel, po Božji volji poklican apostol JK«; Gač 1,15 »ko se je Bogu zdelo prav«, mi je razodel svojega Sina. Božje volje se nam ni treba bati, čeprav velikokrat ne vemo kako in kaj. Zaupati ji moramo; to pa lahko šele, ko ji verjamemo, ko ga ljubimo.

V Rim 12,2 Pavel pravi: In nikar se ne prilagajajte temu svetu, ... *ampak se tako preobražajte z obnovo svojega uma, da boste lahko razpoznavali, kaj hoče Bog, kaj je dobro, njemu všečno in popolno*. Tako napajajte svoj um z Božjo besedo, da boste prepoznali Božjo voljo. Vendar to ni tako preprosto, ker nas zasipa toliko glasov in misli – zato je treba razločevati. V 1 Tes 4,3-5 je še en primer: *Kajti to je Božja volja, vaše posvečenje: da se vzdržite nečistovanja, da vsakdo izmed vas ohrani svoje telo v svetosti in časti, ne pa v poželjivi strasti kakor pogani, ki ne poznajo Boga*. Božja volja ta nas je naše posvečenje, da bi bili Božji sinovi. Božja volja rezultira v sprejetju vira življenja; da živimo Božje sinovstvo.

Gal 1,6-9: Opomin in poziv

Odlomek 1,6-9 nadomešča običajno zahvalo na začetku Pavlovih pisem, kjer Pavel izreka svojo hvaležnost za vero skupnosti in nakazujejo teme, ki bodo v pismu sledile (prim. Rim 1,8; 1 Kor 1,4; 2 Kor 1,3; Flp 1,3; Kol 1,3; 1 Tes 1,2; 2 Tes 1,3; Flm 4). Pismo Galačanom nima takšnega uvoda, kar je verjetno posledica situacije v kakršni se Galačanska skupnost nahaja. Gre za najbolj trpek del pisma. Pavel vidi, da so Galačani v nevarni krizi, da bi se ločili od edinega pravega Kristusovega evangelija, kakor ga jim je posredoval in bi želeli iskati nek drugačni evangelij. Pavel tu pokaže svojo prizadetost in kar ogorčenost. Zgraža se nad tem, da so po tako lepi izkušnji Galačani tako hitro odpadli od izpovedi vere v Jezusa Kristusa in njegov evangelij.

V. 6-7: *Čudim se - thaumasō*. Namesto zahvale Pavel začne s strogim izrazom ogorčenosti in začudenja. Podobno se čudi Jezus na nevero svojih rojakov (Mr 6,6). Gre za ironično gesto, ki naj jih sooči z absurdno situacijo, z njihovo zablodo, da se odvrtačajo od takega daru in mislijo, da bi lahko obstajal še kakšen drug evangelij. Pavel se čudi, da so se lahko odvrnili od njegovega oznanila k drugemu »evangeliju«. Paradoksalno je, da se obračajo k oznanjevalcem iz Jeruzalemske Cerkve, ki so prišli za Pavlom. Pavel pravi, da ni drugega evangelija kakor **en sam** Kristusov evangelij. Za nas, ki ne poznamo judovskega razmišljanja, se Pavlovo zgražanje zdi pretirano. Sodoben človek je alergičen na eno samo resnico – na samo en evangelij.

Pavel še stopnjuje svojo misel z besedami, da tudi če bi angeli oznanjali drugačen evangelij, naj bodo *prekleti (anátēma)*. Kar 4 vrstice govorijo o *enem samem* evangeliju. Zato bo potrebna bolj globoka razlaga judovskega razumevanja tega ozadja. Prekletstvo pri Judih ni pomenilo preklinjanje. Beseda *anátēma* izhaja iz konteksta Postave. Kar je proti Postavi, izpade iz zaveze in pripada demonom. Zavrnitev Postave avtomatsko privede do izločitve iz občestva zaveze (*anátēma*). Je en sam Kristusov evangelij in je žalitev ob tem posegati po nadomestkih.

Za Pavlom so namreč prišli na področje Galatije, kjer je na svojih misijonskih potovanjih (zadnjič leta 55) ustanovil več cerkvenih skupnosti, prišli misijonarji iz Jeruzalemske cerkve, ki so spreobrnjence iz poganstva poskušali prepričati, da morajo v svoji veri še »napredovati« tako, da sprejmejo judovske običaje (prehranjevanje, predpise, obrede in obrezo). Prav zaradi obreze se je Pavel že zagovarjal na apostolskem zboru v Jeruzalemu (Apd 15). Pavel zagovarja, da je edini izvor odrešenja Jezus Kristus, ki pa se mu človek približa po veri in ne z opravljanjem kakšnih zunanjih religiozних opravil. Odrešenje mu je darovano po milosti, po Jezusu Kristusu. To pa se je zdelo kristjanom iz judovstva preveč tuje, preveč preprosto. Za Jude je bila pomembna drža, biti drugačen od drugih. S tem so najbolj pričali za drugačnost – enkratnost edinega Boga Jahveja. Pavel pa nasprotno oznanja, da se je Jezus hotel razodeti vsemu svetu, vsem ljudem, da bi vsi (spet) postali Božji. Nevarnost t. i. dobrih del je, da nam dajejo občutek, da nekaj smo, da smo nekaj naredili za Boga, da smo izpolnili njegove zapovedi... To pa človeka dejansko najbolj zapira in oddaljuje od Boga in občestva. Edini vir milosti in življenja je Oče. Sprejemanje njegovega daru pa je *ljubezen*. Ljubezen je sprostitev, osvoboditev. To je najmočnejši način življenja vere, edina pot, ki vodi v odrešenje. Ne pot asketičnih religiozних opravil – da bi se očistili in zadoščevali. Ob tem bi namreč lahko hitro spregledali, da le Sveti Duh lahko resnično spreminja, se dotakne človeškega srca...

V. 7: *hočejo Kristusov evangelij postaviti na glavo* - Z metafora »postaviti evangelij na glavo« želi Pavel pokazati na absurdnost početja agitatorjev, ki spreobračajo resnico in izpostavljajo postransko (človeška dela postave), bistvo, tj. moč Božje milosti, ki deluje v Jezusu Kristusu in po kateri so dosegli opravičenje. Mnogi težko sprejmejo, da življenje vere v Kristusa ni nič tako zelo posebnega, da ne zahteva nekih posebnih dejanj postave, predpisov in pravil, temveč terja »zgolj« resnično vero – to je življenje

»novega življenja« v vsakdanjih stvareh. Judovski veljaki, ki so prišli v Galacijo dopolnjevati Pavlovo delo, očitno niso mogli sprejeti njegovega prepričanja, da spreobrnjenec iz poganstva ni potrebno prej obrezati in jim naložiti predpise Mojzesove postave, ampak zadostuje samo vera. Težko se je bilo Judu odpovedati stoletni tradiciji, številnim navadam in predpisom, po katerih so se ločevali od vseh drugih narodov na svetu in na kar so bili tako zelo ponosni. Pavel oznanja, da vse to ne more nič pripomoči k opravičenju. Nasprotno! Tisti, ki se te tradicije še vedno oklepajo, izdajajo Kristusa, ker dvomijo o moči njegove daritve in o Božji odrešenjski volji. Dejansko bi na tak religijski verski način naredili iz Kristusa in Boga malika. Maliku daš čast in daritve, živi Bog pa se daje ves in tudi človek mora vanj stopiti ves!

V. 8: *angel iz nebes* - izraz moramo razumeti v povezavi s Gal 3,19, kjer pravi, da je bila postava razglašena »po angelih, s pomočjo posrednika«. Judovska izročila so namreč omenjala navzočnost angelov na Sinaju ob daru postave, Mojzes pa je opravljal službo posrednika med angelom in ljudstvom. V starih besedilih Jahvejev angel ni drugega kot Jahve sam, ki se razodeva (prim. 1 Mz 16,7, ko angel nagovori Hagaro; Mt 1,20 angel nagovori Jožefa). V poznejšem času so poudarili Božjo presežnost s tem, da so razločevali med Jahvejem in njegovim angelom. Tako naj Mojzes ne bi bil v neposrednem odnosu z Bogom, ampak z enim ali z več angeli. Pavel trdi, da tudi slednji niso avtoriteta, ki bi mogla spremeniti evangelij in pri oznanjevanju evangelija nimajo bistvene vloge. Končno so pokorni Bogu in torej tudi njegovem evangeliju, saj je Božji (v. 11).

V. 9: Obstaja samo en izvorni - **en sam evangelij** (v. 6-8), ki ga oznanjajo vsi apostoli (1 Kor 15,11) in za službo katerega je Bog posebej odbral apostola Pavla (Rim 1,1; 1 Kor 1,17; prim. Gal 1,15-16); gre za veselo novico, ki so jo zapisali evangelisti (Mr 1,1sl), ki pa se je prej oznanjena z živo in poslušano besedo, v t.i. praapostolski kerigmi (Apd 10). Njegova vsebina je razodetje Sina Jezusa Kristusa (Rim 1,1-4), vstalega od mrtvih (1 Kor 15,1-5; 2 Tim 1,10), po križanju (1 Kor 2,2), ki je v dobro vseh grešnikov, Judov in poganov (Rim 3,22-24), vzpostavilo kraljestvo pravičnosti (Rim 1,16) in odrešenja (Ef 1,13), ki so jo napovedovali preroki (Rim 16,25-26; 1 Pt 1,10). Pogosto pa ta beseda pomeni hkrati dejavnost apostola in veselo novico, ki jo oznanja (2 Kor 2,12; 8,18; Flp 1,5.12; 4,3.15; Flm 13; 1 Tes 3,2). Učinkovitost tega oznanjanja izvira iz Božje moči (1 Tes 1,3), ki deluje po Svetem Duhu (1 Tes 2,13): kot beseda resnice, ki razodeva Božjo milost (Kol 1,5-6; Ef 1,13; 2 Kor 6,1; Apd 14,3; 20.24.32); prinaša odrešenje tistemu, ki jo sprejme z vero (Rim 1,16-17+; 3,22; 10,14-15; Flp 1,28) in ji je poslušen (Rim 1,5; 10,16; 2 Tes 1,8); rojeva sad in se razvija (Kol 1,6); po njej služba apostola, ki jo »dopolnjuje« (Rim 15,19), ostaja prvi vir slehernega krščanskega upanja (Kol 1,23: »če le ostanete utemeljeni v veri in trdni ter se ne pustite odtrgati od upanja evangelija, o katerem ste slišali. Ta evangelij je bil oznanjen vsemu stvarstvu pod nebom, in jaz, Pavel, sem postal njegov služabnik.«).

.*naj bo preklet*; prim. 5 Mz 7,26; 1 Kor 5,5. Pavel pravi: če gradite na drugih sredstvih, ste se odpovedali milosti, v resnici malikujete. Malik pa zahteva zgolj češčenje (ne

življenja!) – tako dobim občutek, da sem nekaj dal. Jaz maliku nekaj dam, a sem zunaj njega. Pavel pa pravi, da v Kristusu **živimo**, *se giblamo in smo* in še *ne živim več jaz, v meni živi Kristus*. To pa je malo težje, ker terja celotnega človeka. Ne gre zgolj za »češčenje«, živega Boga »ne odpravim« zgolj z nekim zunanjim delom kot malika, ampak moram *biti z njim* z vso svojo resničnostjo.

Judovska identiteta

Pavel v Gal 1,6-7 omenja »nekateri, ki vas begajo in hočejo Kristusov evangelij postaviti na glavo« in s tem ne cilja na splošno na Jude oz. judovstvo. Odgovor na vprašanje, kaj je pomenilo biti Jud v tistem času, bo pomagal razumeti, kaj je želel v Pismu Galačanom sporočiti Pavel; predvsem pa bo pomagal razblinit stereotipno podobo judovstva, ki izhaja iz pavšalnega razumevanja Pavla in čudnih mračnjaških časov (tudi Cerkve), ki so judovstvo skrčili na skoraj izključno negativno podobo.

Jezus za pojem judovstva ni mogel slišati, ker ga takrat na splošno niso uporabljali. Ta pojem ima izvir v 1. stol. pr. Kr. Razvil se je v okolju helenizma, ki ga lahko razumemo kot današnji globalizem (ki sili vse ljudi z uveljavljanjem univerzalnih »vrednot« nekega lobija na račun posebnosti narodov). Ker so bili na udaru tudi Judje, se je zbrala skupina okoli Makabejcev kot odgovor na to, da brani vrednote tradicije in sv. Pismo. Tako se začne pojavljati judovstvo. Znotraj pojma helenizma ima poseben pomen farizejstvo. Pavel zase ponosno pove, da je bil farizej. Judovstvo pozna dve obdobji: (1) judovstvo Jezusovega in Pavlovega časa je judovstvo 2. templja (od časa izgnanstva do padca templja) in (2) od časa porušenja templja naprej, ki je precej drugačno od svetopisemskega (rabinsko judovstvo).

Za osvetlitev judovske identitete:

*Jud je nekdo zato, ker ga je Bog Stvarnik tako ustvaril in tega se ne da preklicati. Vsak je povabljen, da svobodno sprejme ta svoj položaj. Kot Jud se namreč nekdo že rodi, v življenju pa je povabljen, da to, kar je sicer vnaprejšnja **danost**, vedno bolj tudi dejansko **postaja** in tako svobodno potrjuje vnaprejšnjo odločitev Boga Stvarnika. Čeprav je že od začetka ustvarjen kot Jud, se mora s prakticiranjem Postave še sam nenehno oblikovati v to, kar je sicer že od rojstva.*
(A. Safran)

Iz zapisa je jasno razvidno, da je ideja izvoljenosti pomembna, ni pa ključna. Podobno govori Janez Krstnik s podobo sekire, ki je nastavljena na korenino – s tem okra sonarodnjake – ni dovolj, da ste Abrahamovi sinovi; obrodite sad. Po Safranu je pomemben drugi del, ki pomeni izvrševanje Postave.

Juda določa trojni odnos: (1) Tora/Postava, (2) kolektivni čut/ljudstvo (izvoljenost), (3) obljubljeni dežela. V tem trikotniku naj bi se prepletale vse tri stvari in ohranjale ravnotežje. Skozi tekste se vidi, da te tri stvari nikoli v judovski zgodovini niso bile v

ravnotežju oz., da ta usklajenost nikoli ni bila realnost: (1) da bi vsi člani izvoljenega ljudstva izpolnjevali Postavo, (2) da bi vsi hkrati bivali v obljubljeni deželi (mnogi so bili v diaspori) in (3) da bi imeli v lasti obljubljeno deželo. Tako je to postala eshatološka obljuba in pričakovanje prihodnosti.

Za osvetlitev prvega odnosa, dara Postave:

Če velja, da lahko religije opredelimo kot odnos med človekom in Bogom, moramo judovstvo opredeliti kot odnos med človekom s Toro in Bogom. Jud pred Božjim obličjem ni nikoli sam; Tora je vedno z njim. Jud brez Tore je nepopoln. (A. J. Hershel)

Temeljnost Juda je Zaveza. Postava je predstavljena kot razodetje edinega osebnega Boga, zato ima judovska narodna identiteta najprej religiozne temelje. Na gori Sinaj sta se pripadnost izvoljenemu ljudstvu in izkustvo osebnega Boga povezala v eno. Govorimo o ljudstvu ne o posameznikih. Rabinske legende imajo enake poudarke: (1) Postava je zastonski dar od Boga, (2) pravo spoznanje je mogoče šele z življenjem po Postavi, (3) Postavo je treba sprejeti v absolutnem smislu (ne samopostrežna vera) – nekaj podobnega kot občestvo, ki je lahko le celovito.

Rabinska zgodba: Zakaj Postava in Judje?

Bog gre s svojo Postavo najprej k otrokom Ezava in jih vpraša: »Bi sprejeli Postavo?« »Kaj pa je v njej?« »Ne ubijaj!« »O, to pa je vendar zoper naša načela in nauk naših očetov. Žal take zapovedi ne moremo sprejeti.« Potem gre Bog naprej k Moabcem in k ljudstvu Amnona. »V Postavi piše: ne prešuštuj!« »Žal«; so odvrnili tudi ti, »prešuštvo je vendar del naše tradicije ...«. In Bog je odšel s Postavo naprej in prišel k sinovu Izmaela. »V Postavi piše med drugim tudi: ne kradi!« »Oh« so mu odvrnili, »mi od tatvine ravno živimo. Žal nam je, ampak takšne zapovedi res ne moremo sprejeti.« Bog je potem ponujal svoj Postavo tudi drugod po svetu, toda povsod je slišal podobne odgovore. Končno in popolnoma na koncu, tik pred obupom, pa jo je ponudil še Izraelu ...

Iz nadaljevanje zgodbe izvemo, da so Izraelci brez pomisleka sprejeli Postavo, in so se šele kasneje začeli spraševati, kaj to sploh pomeni. Naivni so Postavo sprejeli v celoti (kot Jezusovi učenci njegovo povabilo naj hodijo za njim).

Če je Tora dar, potem ne more temeljiti ne na (1) številčnosti naroda (ste najmanjši), (2) ne na bogastvu in ne na (3) človekovih/narodnih moralnih kvalitetah.

Posebnost odnosa med Postavo in spolnjevanjem zapovedi

Za običajnega Juda v Jezusovem času Postava ni imela pravnega značaja. Do tega je prišlo v »zahodnih« glavah, med drugim, zaradi prevajalskega konflikta pri prevajanju Septuaginte. Besedo Tora so namreč v grščino prevedli z *nomos* (ki pa je pojem iz

zakonodajnega področja), in zaradi srednjeveške označbe Judov za Jezusove morilce. Tako je prišlo do stereotipne predstave o Judih (prav tâko imajo tudi Judje do nas). V resnici je pomembna notranja drža; s kakšnim namenom prihajam pred tistega, ki je moj Gospod.

V Pismu Filipljanom Pavel zase pravi, da je Hebrejec, da je bil obrezan, da je po Postavi farizej. V besedi *hebrejec* se skriva beseda *eber*, kar pomeni tisto, kar je onkraj – to je zavedanje, da Judje prihajajo onkraj (Tigrisa), da niso avtohtoni in da so od vekomaj na poti (kar se je začelo z Abrahamom) – podobno pri Jezusu, ko je dejal učencem: hodi za menoj.

Farizej pa pomeni *ta, ki je ločen/odbran*. Bog v SZ ustvarja svet tako, da ločuje, tu pa so se po človeško farizeji ločili od ljudi, ki niso bili izobraženi, niso poznali Postave in jo zato tudi niso izpolnjevali. Farizeji so tudi posebni zato, ker so za razliko od saducejev priznavali (ustvarjali) ustno izročilo. Priznali so, da sv. Pismo potrebuje razlago (ne *sola scriptura*). Ustno izročilo pomeni, da se Postava, ki je bila dana na Sionu, neprestano prilagajo novim okoliščinam v vseh časih z razlago in interpretacijo. To je sicer prineslo tudi nekatere slabe sadove: enormno število predpisov (papež Frančišek svari, da lahko s tem zreduciramo Boga). In ta zožena perspektiva je lahko nevarna predvsem za »mlečnozobce« iz Galaške skupnosti. Farizeji tudi pravijo: ta množica, ki ne pozna Postave, je prekleta. Zanimivo pri tem je, da Bog od vseh stvari prekolne le kačo.

Farizeji so vedeli, da v Postavi ne najdemo odgovorov na vse dileme, zato je pomembna razlaga in interpretacija. Zato so preživeli in njihovo delo po padcu templja nadaljujejo rabini.

Maksimilijan Matjaž

Samo Skralovnik

